

DISKUSIA

DISCUSSION

Koniec jedného mýtu, alebo nie je Mikluš ako Mikluš

Richard Papáč

vol. 5, 2016, 2, pp. 96-98

The end of a myth or If Mikluš is not Mikluš

The paper briefly discusses about the person of former administrator of Košice prison Francis Miklóssy and his situation in the second half of the 19th century. It also presents biographical data from his life. Contribution mainly deals with research results and brings new knowledges in relation to the naming of building as Mikluš's prison. Author points the details from disputes about the origin of name. On the base of research of printed daily newspapers is clear that the old story that building name was derivated from executioner Mikluš, living in the early 18th century is not true. The available resources expressly declares that name was derivated from Francis Miklóssy.

Key words: Miklóssy. Mikluš. Prison. Administrator. Family Register.

Niekedy ku koncu roka 2016 ma moji kolegovia, odborní pracovníci Archívu mesta Košice, PhDr. Gabriel Szeghy a Mgr. Peter Anna upozornili, že v súpise obyvateľov Košíc z roku 1869 natrafili na meno František (Ferentz) Miklóssy a pri ňom poznámku, že sa jedná o žalárnika, resp. správcu väznice. Pýtali sa ma, či je Miklušova väznica pomenovaná po ňom. Ja som im odpovedal legendou tradovanou už od štyridsiatych rokov 20. storočia, kedy vtedajšie vedenie Hornouhorského Rákociho múzea zrekonštruovalo a obnovilo Miklušovu väznicu a súčasne jej pomenovanie Miklušova odôvodnilo osobou údajného kata z čias Františka II. Rákociho.¹ Musím povedať, že som tejto legende nikdy neveril a snažil som sa potvrdiť, alebo vyvrátiť existenciu údajného kata Miklušá – *Miklósa*. Študoval som tiež pramene zo začiatku 18. storočia v Archíve mesta Košice a zdigitalizované matriky rímskokatolíckej a evanjelickej cirkvi v Košiciach, nikde som však na takéto meno v súvislosti s funkciou kata nenatrafil. Tento „objav“ mojich kolegov ma však prinútil zamyslieť sa nad tézou, ktorú vyslovili. Začal som po osobe Františka (Ferentz) Miklóssyho pátrať a postupne som z prameňov zisťoval bližšie informácie. Podarilo sa mi ho nájsť a stotožniť v matrikách košickej rímskokatolíckej cirkvi v súvislosti s jeho narodením,² sobášom,³ narodením detí⁴ a takisto v súpisoch obyvateľov mesta a jednotlivých štvrtí z rokov 1850 – 1851 a 1857.⁵ V tej dobe pracoval ako čižmársky majster. V priebehu šesťdesiatych rokov 19. storočia sa jeho meno už spomína s výkonom funkcie správcu mestskej väznice a to vo viacerých prameňoch. Z rokov 1863 – 1864 pochádzajú výkazy stravovaných väzňov mestskej väznice, kde

1 MIHALIK, Sándor. *A Miklós Börtön*. Košice : Felsőmagyarországi Rákóczi Múzeum, 1942, s. 5.

2 Matrika krstených 1808 – 1838, Košice [online]. s. 138. [cit. 29.11.2016]. Dostupné na internete: <<https://familysearch.org/ark:/61903/3:1:33SQ-GR7M-WVH?i=137&wc=9P35-W>>

3 Matrika sobášených 1843 – 1886, Košice [online]. s. 42. [cit. 25.11.2016]. Dostupné na internete: <<https://familysearch.org/ark:/61903/3:1:33S7-9RQB-NTD?mode=g&i=41&>>

4 Matrika krstených 1838 – 1861, Košice [online]. s. 44. [cit. 26. 11. 2016]. Dostupné na internete: <<https://familysearch.org/ark:/61903/3:1:33S7-9RQ1-9MKN>>

5 Archív mesta Košice (ďalej len AMK), fond (ďalej len f.) Súpisy domov a obyvateľov, Liber conscriptionis popularis 1850 – 1851, č. domu 385. AMK, f. Súpisy domov a obyvateľov, Das buch der volkszählung der konig. fr. stad Kaschau vom jahr. 1857, dom č. 131, II. štvrť.

František (Ferentz) Miklóssy figuruje ako správca mestskej väznice.⁶ Podobne ho v tejto funkcii mestského žalárnik nachádzame v rámci sčítania obyvateľstva z roku 1867, kde je zaznamenaný spolu s manželkou Karolínou s bydliskom vo *Városi fogház*, teda v Mestskej väznici na čísle popisnom 422.⁷ Tento objekt možno bezpečne stotožniť s dnešnou Miklušovou väznicou. Svoj úrad vykonával František (Ferentz) Miklóssy asi až do osemdesiatych rokov 19. storočia, pretože v roku 1888 sa v rímskokatolíckej matrike zomrelých nachádza záznam o úmrtí dcéry istého Františka Hollóa, ktorý je tam spomínaný ako žalárnik – *börtönör*.⁸ Mohlo sa však jednať aj o pomocníka, prípadne iného pracovníka v tejto oblasti spadajúcej do kompetencie mesta prostredníctvom úradu Policajný kapitanát. Isté je, že v deväťdesiatych rokoch 19. storočia už Miklóssy ako dozorca väznice nepracoval (mohol však naďalej pôsobiť v službách mesta), na mieste dozorca, resp. správcu mestskej väznice sa uvádza Ján Klosz a to v rokoch 1891 až 1901.⁹ V týchto materiáloch je František (Ferentz) Miklóssy vedený ako poberateľ mestského dôchodku – mestský dôchodca, *városi nyugdíjás* až do roku 1901.¹⁰ V ďalšom adresári z roku 1903 sa už nespomína. Keďže v matrikách zdigitalizovaných Mormónskou cirkvou, voľne dostupných na web stránke <https://familysearch.org>, sa záznam o úmrtí Miklóssyho nenachádzal, tak bolo potrebné preštudovať najprv indexy a potom úmrtné matriky mesta Košice nachádzajúce sa v Štátnom archíve v Košiciach. V tzv. smrtnej matrike z rokov 1902 až 1903 sa nachádza záznam o úmrtí sledovanej osoby. Z tohto zdroja vieme, že František (Ferentz) Miklóssy, niekdajší správca mestskej väznice, zomrel dňa 7. novembra 1902 v Košiciach vo veku 87 rokov.¹¹ Ako príčina úmrtia sa udáva staroba. V tom čase bol už vdovcom a býval na Hlavnej ulici č. 61. O úmrtí Miklóssyho sa zmienila aj denná tlač. Košický *Kaschauer Zeitung* stručne informoval, že zomrel niekdajší správca väznice vo veku 88 rokov.¹² Azda najzaujímavejšie a podľa môjho názoru prelomové informácie priniesli iné košické noviny – *Felsőmagyarország*. V článku nazvanom Miklošov smútok, uvádzajú informáciu o úmrtí Miklóssyho, pričom jeho pôsobenie v tejto funkcii ohraničujú rokmi 1861 až 1899.¹³ Ďalšie skutočnosti z článku považujem za dôležité odcitovať priamo: „za ten čas sa jeho meno medzi väzňami natolko spojilo s pojmom väznice, že názov väznice sa v kruhu nižšej vrstvy ľudí desiatky rokov vnímal len ako „Miklós“. Meno „Miklós“ teda nebol len pojem, ale reálny, ústne povedaný názov jedného málo obľúbeného nápravno-výchovného zariadenia, lebo zle je, ak sa človek dostane do „Miklósa“.“¹⁴ Tieto skutočnosti naznačujú, že pomenovanie väznice *Miklós – Miklušova* bolo ľudovo zaužívané v druhej polovici 19. a začiatkom

6 AMK, f. Mestský magistrát, škatuľa (ďalej len šk.) číslo (ďalej len č.) 1410, č. 1915 – 1918, Výkaz stravovaných väzňov mestskej väznice 1863/1864.

7 AMK, f. Zbierky, Sčítanie obyvateľstva r. 1867, III. štvrť.

8 Matrika zomrelých 1884 – 1891, Košice [online]. s. 396. [cit. 30.11.2016]. Dostupné na internete: <<https://familysearch.org/ark:/61903/3:1:335Q-GRQY-Q7G>>

9 *Kassai kalauz czim naptár 1891*. Košice : Karol Werfer, 1891, s. 43. Ďalšie z uvedených rokov na s. 44, 45, 27, 11, 29, 28, 28, 29, 29.

10 *Kassai kalauz...*, s. 61, 89, 37, 21, 40, 40, 41, 43.

11 Štátny archív v Košiciach, f. Štátna matrika úmrtná, 644/1902 – 174/1903, č. 920/1902, s. 277.

12 *Kaschauer Zeitung*, 1902 (8. november), č. 129.

13 Vzhľadom na vyššie uvedené skutočnosti pozri poznámku č. 9. Pravdepodobne ide o preklep, správnejší by mohol byť rok 1889, alebo skorší.

14 *Felsőmagyarország*, 1902 (11. november), č. 259. A „Miklós“ gyászsa.

20. storočia a vychádzalo z niekoľkoročnej tradície pomenovania tohto miesta.¹⁵ Teda žiaden ukrutný kat Mikluš na začiatku 18. storočia, ale reálna postava, správca mestskej väznice, ktorý sa, možno svojou činnosťou, možno svojou povahou, natoľko vryl do pamäti vtedajších obyvateľov mesta, že po ňom pomenovali starobylú mestskú väznicu. A pre nás je to príležitosť, aby sme po rokoch tieto skutočnosti uviedli na pravú mieru a doplnili mozaiku dejín tejto väznice, dnes známej ako Miklušova.

ZOZNAM ARCHÍVNYCH FONDOV, PRAMEŇOV A LITERATÚRY

Archív mesta Košice, fond Mestský magistrát
 Archív mesta Košice, fond Súpis domov a obyvateľov
 Archív mesta Košice, fond Zbierky
 Štátny archív v Košiciach, fond Štátna matrika úmrtná

Matrika krstených 1808 – 1838, Košice [online]. s. 138. [cit. 29.11.2016]. Dostupné na internete: <<https://familysearch.org/ark:/61903/3:1:33SQ-GR7M-WVH?i=137&wc=9P35-W>>
 Matrika krstených 1838 – 1861, Košice [online]. s. 44. [cit. 26.11.2016]. Dostupné na internete: <<https://familysearch.org/ark:/61903/3:1:33S7-9RQ1-9MKN>>
 Matrika sobášených 1843 – 1886, Košice [online]. s. 42. [cit. 25.11.2016]. Dostupné na internete: <<https://familysearch.org/ark:/61903/3:1:33S7-9RQB-NTD?mode=g&i=41&>>
 Matrika zomrelých 1884 – 1891, Košice [online]. s. 396. [cit. 30.11.2016]. Dostupné na internete: <<https://familysearch.org/ark:/61903/3:1:33SQ-GRQY-Q7G>>

Felsőmagyarország, 1902, 1904
Kaschauer Zeitung, 1902

Kassai kalauz czim naptár 1891. Košice : Karol Werfer, 1891, 112 s.
Kassai kalauz czim naptár 1892. Košice : Karol Werfer, 1892, 120 s.
Kassai kalauz czim naptár 1893. Košice : Karol Werfer, 1893, 112 s.
Kassai kalauz czímtár 1894. Košice : Karol Werfer, 1894, 107 s.
Kassai kalauz czímtár 1895. Košice : Karol Werfer, 1895, 95 s.
Kassai kalauz czímtár 1896. Košice : Karol Werfer, 1896, 102 s.
Kassai kalauz czímtár 1897. Košice : Karol Werfer, 1897, 118 s.
Kassai kalauz czímtár 1898. Košice : Karol Werfer, 1898, 121 s.
Kassai kalauz czímtár 1900. Košice : Karol Werfer, 1900, 144 s.
Kassai kalauz czímtár 1901. Košice : Karol Werfer, 1901, 163 s.

MIHALIK, Sándor. *A Miklós Börtön*. Košice : Felsőmagyarországi Rákóczi Múzeum, 1942, 78 s.

¹⁵ Tieto noviny v máji 1904 uverejnili kritický článok o stave mestskej väznice, keďže tam bol potkanmi pohryzený mladý chlapec. Článok má názov *Potkany u Mikloša*. Pozri: *Felsőmagyarország*, 1904 (27. máj), č. 128.